

ILUSTRACJA JAKO ŚRODEK WYRAZU W AUTOR- SKIEJ KSIĄŻCE OBRAZKOWEJ DLA DOROSŁYCH, NA PODSTAWIE REALIZACJI KSIĄŻKI „ZALESIE”

Streszczenie części opisowej rozprawy doktorskiej

Celem pracy jest analiza zagadnienia, jakim jest książka obrazkowa – uporządkowanie terminologii, klasyfikacja pojęć oraz opis historii gatunku i jego wpływu na współczesną książkę autorską. By w pełni zrozumieć zagadnienie książki autorskiej opisałam systematykę zagadnienia oraz nakreśliłam kontekst: społeczny, wydawniczy, artystyczny. W odniesieniu do własnej realizacji przeprowadziłam analizę środków formalnych i form wyrazu potrzebnych do skonstruowania książki autorskiej dla dorosłych. Przedstawiłam pokrótce własną realizację oraz wskazałam cechy decydujące o nowym ujęciu problemu badawczego.

W rozdziale pierwszym odniosłam się do typologii, badań i kontekstów dotyczących książki obrazkowej. Nakreśliłam w nim również zarys historii tego gatunku, a w ostatniej części przeanalizowałam historię, warunki rozwoju i ewolucję picturebooków w Polsce. Książka obrazkowa to kategoria bardzo szeroka i stosunkowo młoda, mająca kilka definicji, a nazewnictwo, które stosuje się w jej kontekście nie jest jednoznaczne. Często książką obrazkową mylnie określa się każdą książkę dla dzieci, która posiada ilustracje. Tymczasem picturebook nie musi

być przeznaczony dla najmłodszych czytelników, a jego istotą jest związek dwóch składników – obrazów i słów, które stanowią jeden tekst kulturowy – a więc, dopiero odpowiednie zestawienie tych dwóch elementów tworzy autonomiczny język książki obrazkowej. Niektórzy badacze skłaniają się ku twierdzeniu, że picturebooki są bardziej formą sztuki niż klasyczną literaturą, inni że ich funkcja jest przede wszystkim edukacyjna, ale co ważne w ciągu ostatnich kilku lat książki obrazkowe zyskują na popularności a ich istnienie zaczyna przebijać się do coraz szerszego grona odbiorców.

Drugi rozdział porusza temat wzajemnego wpływu różnych gatunków takich jak: komiks, powieść graficzna, książka autorska i ich odbiór przez różne grupy wiekowe. Poruszyłam w tym rozdziale również problematykę ilustracji w książkach dla dorosłych czytelników. Przeanalizowałam także pojęcie „ikonotekstu”, jak literaturoznawcy nazywają właściwy tekst książki obrazkowej - czyli interakcję pomiędzy obrazem i słowem. Opisałam pokrótce historię literatury wizualnej dla dorosłych na świecie, od książek niemych tworzonych przez niemieckich ekspresjonistów, po współczesne picturebooki i środki wyrazu jakie są w nich zastosowane. Niezwykle często picturebooki skierowane do dojrzałych czytelników przekraczają ramy gatunku i płynnie przechodzą np. w książki artystyczne, książki przekształcone czy powieści graficzne. Coraz częściej też, picturebooki są zapisem różnych stanów emocjonalnych lub przedstawiają treści psychologiczne, emocje, zjawiska socjologiczne. Jeśli chodzi o Polskę, pojawiają się książki obrazkowe przeznaczone dla dorosłych, jednak jest to w dalszym ciągu marginalne zjawisko - należy tu wspomnieć o takich artystach jak: Iwona Chmielewska, Ola Cieślak, Joanna Concejo czy Małgorzata Gurowska.

W kolejnej części pracy przeanalizowałam różnice i podobieństwa między książkami obrazkowymi, komiksami oraz nowelami graficznymi. Mimo ciągłej ewolucji książek obrazkowych można jednak odnaleźć w ich rozwoju pewną stałą – jest to ciągle odnawianie aktu

komunikacji, ponieważ książki te próbują na nowo opowiadać historie. Picturebooki wprowadzają też pojęcia, uczą alfabetu, pełnią rolę zabawek lub artbooków – to sprawia, że są idealnym polem eksperymentów dla twórców. Komiksy natomiast podlegają większej ilości ograniczeń, a nowe rozwiązania narracyjne czy graficzne bardzo szybko poddawane są weryfikacji i jeśli się sprawdzą to stają się powszechnie używane. Generalizując definicje określające oba gatunki można powiedzieć, że każdy komiks jest (przynajmniej potencjalnie) książką obrazkową, ale nie każda książka obrazkowa jest komiksem.

Ostatni rozdział dotyczy analizy twórczości własnej w ramach ilustracji książkowej. Opisałam swoje twórcze poszukiwania, począwszy od fascynacji grafiką warsztatową, szczególnie rysunkowymi możliwościami litografii, po stopniowe odejście w kierunku projektowania graficznego oraz ilustracji wektorowej. Przy czym, w gatunku ilustracji formą wyrazu, która najlepiej oddaje mój twórczy temperament twórczy jest swoisty kolaż technik – łączenie mediów cyfrowych z rysunkiem oraz fakturą i ekspresją rysunkową zapożyczoną wprost z grafiki warsztatowej.

Zakończenie to opis efektów pracy nad książką obrazkową „Zalesie” - analizą użytych środków ekspresji artystycznej i warsztatu plastycznego oraz zasadnością użycia tych zabiegów w kontekście dorosłego odbiorcy. Wiele miejsca poświęciłam tu na opis kulturowego dziedzictwa wiejskiego Podlasia, które było dla mnie bezpośrednim impulsem do powstania książki. Wspominałam o szczególnie fascynującej mieszance żarliwej religijności z wierzeniami o pogańskich korzeniach. Te tradycje, do dziś żywe we wschodnich regionach stanowią unikalne dziedzictwo kulturowe (razem z charakterystycznym językiem oraz sztuką i architekturą) i dla mnie jako twórcy, jest to fascynująca inspiracja. Pamiętając o dorosłym odbiorcy starałam się przełożyć te historie na język współczesnej grafiki oraz poruszać tematy, które mogą być dla niego interesujące; jak wchodzenie w dorosłość, dojrzewanie, strata. W warstwie emocjonalnej zależało

mi na wykreowaniu atmosfery niepokoju, swoistej melancholii czy nawet pewnego dyskomfortu. Oglądając moją książkę można doszukać się pewnej chronologii – przechodzimy więc przez dzieciństwo, pierwszą miłość, dojrzałość, starość, samotność. Ilustracje posiadają spójną, zgaszoną gamę barwną – przede wszystkim w skali szarości, natomiast kolorem kontrastującym jest intensywny, świetlisty turkus. Kolorystyka ta nie kojarzy się wprost ze sztuką ludową, lecz uwspółcześnia przedstawienia i nadaje całej książce spójności wizualnej. Na ilustracjach pojawia się wiele motywów inspirowanych tkaniną dwuosnowową, która jest wspaniałym przykładem syntezy plastycznej – na moich rysunkach więc „pikselowe” symbole ludzi, przyrody, architektury kontrastują z bardziej realnymi, opartymi o rysunek wektorowy przedstawieniami. Natomiast wszystkim swoim ilustracjom starałam się nadać nieco prymitywizowaną, ludyczną formę.

Moim głównym zamierzeniem projektowym było: poszukiwanie stylistyki i metafor wizualnych, które zainteresują dorosłego czytelnika oraz wykreowanie takich obrazów, które będą intrygujące i niebanalne, a ich percepcja będzie ekscytująca. Ponadto, istotny był dla mnie prócz, aspektu projektowego, ten dokumentalno-edukacyjny i taką też rolę przypisuję swojej książce. W zupełnie nienachalny sposób można dowiedzieć się z niej o najciekawszych, czasem wręcz nieprawdopodobnych przejawach kultury ludowej – które, co ważne, nigdy nie są zilustrowane dosłownie, lecz zawsze jest to ich autorska, metaforyczna interpretacja. Intrygujące wydaje mi się również połączenie wątku dokumentalnego ze współczesną ilustracją. Kolejnym walorem opracowania jest fakt, że czytelnik, który wybierze się w podróż po wykreowanym przeze mnie świecie, ma możliwość wielokrotnej i swobodnej interpretacji ilustracji. W pracy nad stroną plastyczną przyświecało mi przede wszystkim poszukiwanie formy będącej połączeniem baśniowej konwencji i współczesnej grafiki wektorowej, które doprowadziło do wykreowania oryginalnego języka wizualnego „baśni dla dorosłych”.